Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 10. Dnia 22. Maja 1881. VIII. rocznik.

Słówko
do Pana Marszałka i Wydziału krajowego
o towarzystwach zaliczkowych.

Dowiadujemy się, że Wydział krajowy przyjął za swój projekt, przedłożony zeszłego roku (p. „Związek“ str. 100. z r. 1880.) przez c. k. Namiestnictwo Sejmowi krajowemu, o tak nazwanych zbiorowych kasach pożyczkowych dla gmin. Wniosek ten, obecnie przez Wydział krajowy dla Sejmu przygotowany, ma mieć — jak się wnioskodawcy spodziéwają — wszelkie szansy, że zamieni się w ustawę obowiązującą.

O pomyśle tym, jako przedłożeniu rządowém, wypowiedzieliśmy jeszcze zeszłego roku nasze zdanie, a gdy wnioski Wydziału krajowego, jak je ogłasza „Gazeta lwowska“, nie wiele się różnią od projektu rządowego, przeto nie widzimy potrzeby powtarzania niezmienionego dotąd od roku zeszłego zdania naszego.

Ze sposobności téj jednak wypada nam korzystać, aby wypowiedzieć nasze zdanie o stosunku, jakie zajęły władze publiczne, zwłaszcza Wydział krajowy, i niektóre, niestety wpływowe, sfery sejmowe do naszych stowarzyszeń — wypada wypowiedzieć to zdanie tém śmieléj, ile że obecny Marszałek krajowy podczas kadencyi sejmowéj w r. 1878. — wówczas jako poseł tylko — objawiał opinie o stowarzyszeniach niekorzystne, opiérając swój sąd przeważnie na zdaniu, jakie sobie wyrobił o Towarzystwie zaliczkowém w Krakowie.

Zdaje nam się, że dr. Zyblikiewicz, obecnie Marszałek krajowy, niezawodnie powiedzie wzrokiem po za Kraków i pozna wszystkie stokilkanaście towarzystw zaliczkowych — a wtedy niezawodnie przekona się, że Towarzystwo zaliczkowe w Krakowie, zwłaszcza w ówczesnéj swéj organizacyi, nie mogło dać miary do sądu o towarzystwach w ogóle. Zwracamy się zaś w téj sprawie dla tego przedewszystkiém do osoby Marszałka krajowego, bo znaną nam jest jego energia, przy której przeprowadzić umié wszystko, co uważa za dobre. Wnioski więc Wydziału krajowego mają dziś rzeczywiście większą szansę powodzenia, niż kiedykolwiek.

Jeżeli projektowane „kasy zbiorowe“ mają być tylko środkiem ochronnym przeciw zaprzepaszczeniu funduszów w kasach pożyczkowych gminnych, to projektowi temu ze stanowiska zasady nic zarzucić nie możemy. Ze stanowiska jednak praktycznego nie widzimy, aby cel ten dał się osiągnąć. Już w ogóle lud nasz jest bardzo trudnym do spłacania zaciągniętych zobowiązań. Aby go więc jako tako do tego nakłaniać i przyuczać — potrzeba do tego ze strony wierzyciela, lub tegoż reprezentanta (jak przy instytucyach publicznych) pewnéj troskliwości, pewnéj nawet ofiarności i poświęcenia, które w naszém społeczeństwie obudzić zdoła jedynie przeświadczenie, że się coś robi dla dobra publicznego.

Projektowany skład i organizacya „kas zbiorowych“ nie daje jednak gwarancyi, aby zarządem kierowały te moralne motywa, które jedynie zdolne są zachęcić do téj żmudnéj pracy, a nieraz wstrętnéj walki, aby wydobyć z ludu naszego, przez lichwiarzy w interesach pieniężnych zupełnie zdemoralizowanego, tę szczyptę uczciwości i poczucia obowiązku, bez któréj wszelkie interesy kredytowe stają się dla wierzyciela stratnymi, a dla dłużnika zgubnymi. Wybrani bowiem przez gminy członkowie zarządu — oczywiście z pośród ludu wiejskiego — nie wniosą do instytucyi i jéj zarządu téj wyższéj idei obywatelskiéj. Nie unosząc się zaś żadnymi iluzyami — nie wiele spodziéwać się możemy od nadzoru władz autonomicznych i rządowych, a nominowany przez Wydział krajowy dyrektor uważać będzie swój urząd tylko za ciężar, którego wkrótce pozbyć się zechce. Pozostaje więc tylko przyjęty, a źle płatny rachmistrz. Ten zaś albo będzie niedołęgą, więc nieużytecznym, albo też tylko „sprytném“ indywiduum, które wkrótce stanie się właściwym kierownikiem zakładu. Czy zaś to nie będzie po największéj części dla projektowanych instytucyi zgubą? nie potrzebujemy zapyty-

wać, mając liczne w dziejach naszych „galicyjskich“ przykłady na mandataryuszach i różnorodnych pisarzach! Gdyby to można na te posady znaleźć ludzi szlachetnych popędów i z pewnym idealnym na obowiązki swoje poglądem — gdyby znaleźć na te posady ludzi z inteligencyą i charakterem, to jeszcze zbawieniem projektowanych „kas zbiorowych“ byliby właśnie ci rachmistrze — a z natury właściwi ich kierownicy.

Paraleli tu z towarzystwami zaliczkowemi poprowadzić się nie da. Jest to natury ludzkiéj właściwością, że tylko wtedy nakładać sobie zezwala ciężar obowiązku, niewolnicze pęta nakazu, jeżeli człowieka do tego zniewala materyalna lub moralna konieczność. Człowiek poddaje się woli, przyjmuje ciężary z nakazu lub przymusu drugich tylko wtedy, gdy musi, — jeżeli zaś nie czuje się do tego zniewolonym, to wszelki nacisk z góry staje się dla niego nieznośnym, a więc z pod niego się wyłamuje. Natomiast chętnie przyjmuje człowiek na siebie ciężary i obowiązki, nieraz trudniejsze od narzuconych, jeżeli czuje, że czyni to z własnéj woli i jeżeli, co najważniejsza, sam się czuje inicyatorem rodzących te obowiązki i ciężary idei. Tę właściwość natury ludzkiéj wyzyskały stowarzyszenia. Nigdzie nie zakłada się ich „z urzędu“, nigdzie nie zaprowadza ich „po ukazie“ żadna władza, lecz wszędzie porusza się jedynie myśl, około któréj grupują się ludzie dobrowolnie, przyjmują ją za swoją, pielęgnują nieraz z poświęceniem grosza, czasu i trudu, jako swoje dziecko i w przeświadczeniu, że czynią to dla dobra ogółu. Dodawszy do tego to przeświadczenie autonomicznéj samodzielności, że — nie wchodząc tylko z kodeksem karnym w kolizyą — nikomu, zwłaszcza żadnéj władzy, zdawać nie potrzebują ze swych czynności sprawy, że nikt im nic przepisać nie może, czego sami nie postanowią — a zrozumiemy dla czego w stowarzyszeniach tak chętnie pracują nawet ludzie. którzy w istnieniu ich żadnego nie mają interesu. Owóż dyrekcye i rady nadzorcze stowarzyszeń zaliczkowych łatwo jest wszędzie z najinteligentniejszych utworzyć elementów, a cały zarząd, nastrojony pewnym idealnym celem, bierze się do dzieła z zapałem, nieraz nawet z poświęceniem. Gdy zaś fundusze towarzystw nie są ograniczone, i owszem ciągłemu podlegają wzrostowi — przeto, widząc skutki swéj pracy nie tak łatwo ustają w zapale powyższym. Nawet płatni funkcyonaryusze, wychodzący jednak zawsze z wyboru, w tym ogólnym nastroju, podtrzymywanym przez wzajemną stowarzyszeń konkurencyą, kontrolę i łączność, nie uważają się za zwykłych urzędników, pracujących tylko dla płacy — ale owiani są pewnym animuszem, jak armia przed wrogiem. Po nad wszystkiém jednak stoi potężna opinia publiczna. Im mniéj władzom wolno się opiekować temi instytucyami, tém surowszy jest nad nimi nadzór opinii publicznéj. Opinia zrobiła ze stowarzyszeń jakieś zakłady narodowo-publiczne, którymi się przy każdéj sposobności szczyci, na których wzrost i postęp baczną zwraca uwagę, a których błędy surowo karci. Stąd téż członkowie zarządów tych stowarzyszeń bardzo muszą być tkliwi na sąd téj opinii — uważają więc na instytucyą i uważają na siebie. Zresztą tak zarząd, jak i dłużnicy sami czują, że większość funduszów stowarzyszenia pochodzi od publiczności, któréj oszukać się nie godzi, która swéj krzywdy dochodzić będzie — dla tego téż gospodarka tymi funduszami jest troskliwszą i oględniejszą.

Tych zalet nie mogą mieć żadne przez kraj, lub rząd zakładane instytucye pożyczkowe. Założone z urzędu nie zdołają obudzić w ludności tego zapału, który rodzi chęć „zrobienia czegoś dla ogółu“. Otaczający je urzędowy nadzór nie chroni, ale — jak doświadczenie uczy — często ułatwia nadużycia, bo usypia czujność publiczną. Funkcyonaryusze z urzędu ustanowieni zbyt często nie spełniają gorliwie swych obowiązków, gdyż uważają je za narzucone. Jeżeli marszałek lub starosta powiatowy ma nadzorować takie instytucye finansowe, to zbyt często spotkamy się z uwagą, że „trudno mu tego pilnować, czego nie rozumie i co mu jak *super plus* obowiązku narzucono“. Inaczéj rzecz się ma w stowarzyszeniach, gdzie wychodzący z wyboru funkcyonaryusze żadną wymówką zasłonić się nie mogą, przyjąwszy raz wybór. Płatny rachmistrz uważać się będzie za urzędnika, który tylko swéj władzy zwierzchniéj, a nie publiczności jest odpowiedzialny, a że władza daleko — więc czuje się do złego swobodniejszym. Wreszcie dość ograniczone i tylko zbyt wolno wzrastające fundusze takich kas, nie dostarczają, jak w stowarzyszeniach, naocznych dowodów na wzrost instytucyi i wzmagania się rezultatów korzystnych, co w tak wysokim stopniu zachęca człowieka do dalszéj pracy i usilności. A w końcu fundusze takich kas uważane będą po części, jako res nullius — więc i dłużnik i kierownik kasy nie będzie nigdy z potrzebną energią bronił ich całości i poczuwał się do moralnego obowiązku szanowania cudzéj własności. Oto przyczyny, dla których trudno wierzyć w pomyślny rozwój jakichkolwiek, z funduszów publicznych powstałych kas pożyczkowych. Nie mając zaś téj wiary, nie uważamy je za pożyteczne nawet i dla tego jedynego powodu, dla którego jeszcze ich powstanie tłumaczyćby można, t. j. jako paladium przeciw zaprzepaszczeniu funduszów pożyczkowych kas gminnych.

Jeżeli jednak jeszcze inny wzgląd ma na szali zaważyć, to uważamy wszelkie takie nowe kreacye za szkodliwe. W ogóle zeszliśmy z naszą ekonomią społeczną na trochę błędne tory, gdyż zdaje nam się, że wszelka poprawa stosunków naszych gospodarczych za-

wisła jedynie od stwarzania i poprawy źródeł kredytu. Stąd zajęliśmy się tą sprawą nieco za jednostronnie z pominięciem innych, nieraz ważniejszych czynników gospodarczych i stąd zbliżamy się szybkim krokiem do hyperprodukcyi źródeł kredytowych, co w przyszłości źle oddziała na nasze stosunki kredytowe. Dla tego też z pewną obawą przypatrujemy się powstawaniu nowych kategoryi zakładów kredytowych.

Lecz jest tu jeszcze jeden ukryty motyw, kierujący w tych sprawach, a na który obecnie szczególnie zwracamy uwagę Pana Marszałka i Wydziału krajowego.

Piérwszy impuls do zakładania stowarzyszeń zaliczkowych wyszedł od osób prywatnych, a w latach, kiedy myśl ta kiełkowała tj. od r. 1870. do r. 1873. i 1874. władze publiczne mało nań zwracały uwagi. Dopiéro gdy w r. 1874. utworzono Związek stowarzyszeń, założono osobne pismo fachowe i ogłoszono piérwsze rezultaty tych usiłowań, wtedy dopiéro i władze publiczne, zwłaszcza autonomiczne, zajęły się tą sprawą — wówczas już na dobre w siły i znaczenie wzrastającą.

Jednakowoż od początku do dziś cechuje wszelkie zajęcie się sprawą stowarzyszeń pewna nieufność, pewne niedowierzanie, pewne nawet podejrzywanie nas ze strony Wydziału krajowego i niektórych sfer sejmowych. Nie opiéramy się na plotkach, na wyraźnych ze strony bardzo wybitnych posłów enuncyacyach, że „coś źle do Was Wydział usposobiony“ — ale na faktach.

Wszystkie ankiety, wszystkie wnioski w sprawach kredytowych, wszystkie zarządzenia Wydziału krajowego dążyły i dążą do tego, aby w miejsce stowarzyszeń otworzyć inne źródła kredytowe dla ludu.

I tak opiekuje się Wydział krajowy najpiérw gminnemi kasami pożyczkowemi, pragnie ich wzrostu, aby się stały jedynymi dla ludu zakładami kredytowemi. To się nie udaje, więc znów zaleca Wydział krajowy powiatowe kasy oszczędności, a gdy, oprócz w Wadowicach, nigdzie takie nie powstają, żąda Wydział zaciągnięcia pożyczki pięciomilionowéj, aby pod swoim zarządem i protektoratem utworzyć dla ludu kasy pożyczkowe. Ledwo ten projekt upada — zaraz rodzi się myśl założenia banku krajowego. Tymczasem rząd zachęcić pragnie kasy oszczędności do zakładania kas pożyczkowych i aby ich do tego niejako zmusić, czyni udzielanie stowarzyszeniom kredytu przez te kasy prawie niemożebném. Gdy wszystkich tych usiłowań nie widać rezultatu, podejmuje Wydział krajowy projekt rządowy o zbiorowych kasach pożyczkowych gminnych, poprzedzając ten projekt zakazem lokowania w stowarzyszeniach funduszów gminnych i powiatowych.

Wprawdzie wśród téj akcyi niby ciągle mówi się o stowarzyszeniach i ich użyteczności. Wprawdzie otrzymał Wydział Związku i nasze pismo kilka małych subwencyi, ale postępuje się ze stowarzyszeniami tylko w ten sposób, jak się postępuje z człowiekiem niebezpiecznym, którego się na razie pragnie ugłaskać, uspokoić.

Jedyny pozytywny rezultat usiłowań Wydziału krajowego są skutkiem uwieńczone rokowania z Austro-węgierskim bankiem w r. 1879., ale każdy, z tokiem spraw obznajomiony, przyzna, że ankietę wtedy z naszéj strony natarczywym szturmem pozyskano i tylko usiłowaniom naszym bardzo spiesznego załatwienia sprawy zawdzięczać należy, że Wydział krajowy zaakceptował i podpisał przez nas ułożony memoryał do Austro-węgierskiego Banku, dołączony do sprawozdania Wydziału krajowego do Sejmu w r. 1880.*)

Czemuż więc przypisać tę niechęć, niewiarę i nieufność? Trudno przypuszczać, aby niechęć do téj lub owéj osobistości, zajmującéj się sprawą stowarzyszeń, była tego przyczyną, albo aby przez jednego z posłów sejmowych wyrażona poufnie obawa, „że kiedyś mogą pieniądze z kas stowarzyszeń pójść na cele jakiéjś ruchawki“ rzeczywiście trwożyć miała koła kompetentne. Już blisko dziesięcioletnia nasza działalność, z każdym rokiem skuteczniejsza, nieskompromitowana nadużyciami, granicę rzadkich wyjątków nie przechodzącemi, nie przydybana na żadnych ubocznych politycznych lub socyalnych usiłowaniach — jedném słowem postępowanie naszych stowarzyszeń rzetelne, a dla kraju zbawienne i wszędzie tylko dobrą wolą nacechowane, powinno już było te uprzedzenia dawno zwalczyć i usunąć.

Zwracamy się więc do obecnego Marszałka krajowego i do całego Wydziału z prośbą niech sprawę tę wezmą pod ścisłą, a bezstronną rozwagę!

Wzrost stowarzyszeń, ich zagnieżdżenie się w kraju nie nasuwa im już potrzeby szukania opieki, lub pomocy. Dziś stowarzyszenia nasze, które w Austryi **) zajęły piérwsze miejsce, a należą do najlepiéj zorganizowanych i kierowanych w Europie — pójdą swymi torami i przy pomocy publiczności i kraju całego jak zawdzięczają prywatnéj inicyatywie swój początek, tak i wzrost swój powierzyć mogą opiece prywatnéj troskliwości.

Jednakowoż do władz krajowych polskich naród większe stawia wymagania, inne na nie nakłada obowiązki i dla tego należy, aby te władze to, co się tak wyjątkowo u nas przyjęło i rozwija, otoczyły szczególniejszą opieką i postarały się o ujęcie steru w swe ręce, celem wytworzenia nowych, do indywidualności naszéj zastosowanych form, celem zorganizowania pewnego jednolitego, na ściśle określonym planie osnutego postępowania. Nie burzyć, co istnieje, nie tworzyć nowe

*) Sprawozdanie Wydziału kraj. w przedmiocie ulepszenia stosunków drobnego kredytu L. W. 6740/79. al. E.

**) P. Dr. Alfred Zgórski. Stowarzyszenia zaliczkowe w Austryi. Lwów 1880.

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc Kwiecień 1881.

Stan bierny

Tow. zaliczkowe w	Udziały (z końcem miesiąca) zł. ct	Fundusz rezerwowy (z końcem miesiąca) zł. ct	Wkładki oszczędności: Stan na początku miesiąca zł. ct	Wkładki: Włożono w ciągu miesiąca zł. ct	Wkładki: Wyjęto w ciągu miesiąca zł. ct	Wkładki: Stan z końcem miesiąca zł. ct	Pożyczki zaciągnięte: Stan na początku miesiąca zł. ct	Pożyczki: Zaciągnięte w ciągu miesiąca zł. ct	Pożyczki: Spłacone w ciągu miesiąca zł. ct	Pożyczki: Stan z końcem miesiąca zł. ct
Białéj	10321 06	1555 04	29770 77	809 40	1690 .	28890 17	5400 .	450 .	. .	5850 .
Birczy	6115 11	813 80	4765 82	683 32	331 .	5118 14	22600 .	2350 .	1560 .	23390 .
Bełzie	1755 46	149 60	4904 50	825 .	900 .	4829 50	3000 .	. .	. .	3000 .
Bóbrce	3234 61	841 90	7459 78	3225 30	595 16	10089 92	8180 .	1080 .	2540 .	6720 .
Bochni	5855 01	707 42	9681 75	567 .	. .	10248 75	5370 .	. .	30 .	5340 .
Bołszowcach	645 .	110 .	256 .	5 .	. .	261 .	3000 .	. .	. .	3000 .
Brody Cred. Ver.	14357 23	1238 80	12692 54	1410 77	681 73	13421 58	2340 .	. .	. .	2340 .
Busku	4491 99	1675 31	1990 67	535 .	2 .	2523 67	2990 05	. .	. .	2990 05
Cieszanowie	18874 27	1148 10	23282 46	3495 .	645 17	26132 29	1500 .	. .	. .	1500 .
Dąbrowie	41717 38	11422 76	. .	. .	. .	. .	159445 73	8541 18	3820 05	164166 86
Delatynie	10927 16	929 97	6648 78	599 74	472 58	6775 94	8100 .	3000 .	500 .	10600 .
Dobromilu	3922 14	243 69	2368 73	410 .	307 .	2471 73	2250 .	. .	. .	2250 .
Drohobyczu	16233 45	3189 21	42101 54	2203 93	2419 97	41885 50	23153 28	3232 .	2298 28	24105 .
Glinianach	24609 48	4119 16	81870 40	3095 49	1687 33	83278 56	5900 .	. .	. .	5900 .
Gorlicach	55029 97	6846 64	123742 69	11400 92	18474 20	116669 41	37773 15	16989 17	13691 32	41071 .
Jarosławiu	23976 76	3575 66	35371 65	5424 24	998 15	39797 74	21595 66	. .	219 08	21376 58
Jaryczowie	392 32	155 75	147 51	15 .	. .	162 51	1400 .	. .	. .	1400 .
Jaworowie	263 50	51 .	. .	1030 .	. .	1030 .	. .	1000 .	. .	1000 .
Jordanowie	809 75	165 .	9305 45	522 .	19 .	6808 45	. .	. .	. .	. .
Kańczudze	1314 40	104 .	800 .	24 .	. .	824 .	2900 .	2000 .	100 .	4800 .
Kolbuszowéj	2526 50	518 .	4257 55	773 30	950 .	4080 85	2000 .	. .	. .	2000 .
Krakowcu	1635 72	203 36	714 10	76 97	2 .	789 07	3000 .	1500 .	1000 .	3500 .
Krościenku	1056 78	77 .	2704 25	590 .	290 .	2923 25	900 .	. .	. .	900 .
Krynicy	567 10	87 .	. .	3404 .	50 .	3354 .	. .	. .	. .	. .
Kulikowie	1465 .	239 .	237 11	21 .	155 .	103 11	7922 .	1000 .	322 .	8600 .
Limanowéj	24811 47	1685 49	18862 59	6392 94	6080 04	19175 49	36095 41	10604 79	9861 .	36839 20
Lwów, Tow. zal.	126227 77	12697 43	403015 65	45189 42	55152 39	393052 68	. .	28194 21	. .	28194 21
„ wz. kredytu	5616 29	405 99	5920 72	3887 .	1410 35	8397 37	17230 .	6890 .	7310 .	16810 .
„ urzęd. pocz.	17515 13	698 82	5022 64	1010 50	1072 79	4960 35	7700 .	1600 .	100 .	9200 .
Łańcucie	23623 17	12088 64	93824 68	9984 29	8879 14	94929 83	39142 40	10000 .	2331 80	46810 60
Makowie	4926 26	1061 .	33149 53	24 .	122 .	33051 53	. .	. .	. .	. .
Mariampolu	3063 20	328 26	1690 35	129 25	52 16	1767 44	4000 .	. .	. .	4000 .
Mielcu	10874 10	1751 33	32639 33	2840 71	1099 33	34380 71	8000 .	. .	. .	8000 .
Milówce	3105 13	440 61	11153 71	488 60	1222 17	10420 14	3315 75	. .	. .	3315 75
Mościskach	11324 45	5214 69	28540 27	2917 04	1357 90	30099 41	11100 .	2100 .	2400 .	10800 .
Nowym Sączu	27719 78	2401 62	96684 37	12169 30	14060 33	94793 44	9400 .	17900 .	7600 .	19700 .
Oświęcimie	5188 36	449 66	6726 26	213 95	351 99	6588 22	4300 .	1000 .	100 .	5200 .
Pilźnie	2339 .	821 54	8494 34	419 .	. .	8913 34	6000 .	. .	. .	6000 .
Przemyślu	39707 75	5503 59	136037 61	812 17	1865 12	134984 66	32604 .	13415 10	11639 .	34380 10
Radłowie	906 .	52 .	1250 .	208 .	. .	1458 .	. .	1500 .	. .	1500 .
Radziechowie	12735 47	3128 55	40395 18	1863 56	1011 62	41247 12	1500 .	3000 .	. .	4500 .
Rozdole	7454 47	906 18	1490 08	1 60	70 .	1421 68	15784 04	. .	25 .	15759 04
Rudkach	7207 82	974 51	18209 56	1683 01	162 90	19729 67	5600 .	300 .	. .	5900 .
Sieniawie	2330 69	448 70	5533 08	862 40	50 .	6345 48	9540 .	. .	. .	9540 .
Skałacie	1283 50	418 89	58 .	. .	. .	58 .	2800 .	. .	100 .	2700 .
Stanisławowie	88733 82	20614 69	291116 16	9275 61	14269 70	286122 07	21893 .	18679 34	13623 .	26949 34
Stryju	7765 32	480 77	12193 17	297 .	540 51	11949 66	6400 .	3000 .	100 .	9300 .
Wykotach	3209 76	344 06	10776 27	199 30	2322 81	8652 76	9350 .	9000 .	6600 .	11750 .
Zbarażu	11565 04	2473 24	3846 79	100 .	. .	3946 79	19887 30	. .	250 .	19637 30
Złoczowie	9221 19	1854 83	41565 74	6728 48	207 .	48087 22	1500 .	. .	. .	1500 .

Stan czynny

Tow. zaliczkowe w	Saldo odsetek (z końcem miesiąca) zł. ct.	Reszta pozycyi stanu biernego (z końcem miesiąca) zł. ct.	Pożyczki udzielone: Stan na początku miesiąca zł. ct.	Pożyczki: Spłacono w ciągu miesiąca zł. ct.	Pożyczki: Udzielono w ciągu miesiąca zł. ct.	Pożyczki: Stan z końcem miesiąca zł. ct.	Koszta założ. ruchomości i adm. (z końcem miesiąca) zł. ct.	Reszta pozycyi stanu czynnego (z końcem miesiąca) zł. ct.	Gotówka (z końcem miesiąca) zł. ct.
Białéj	815 47	706 47	41579 55	2069 30	1985 43	41495 18	1481 71	4959 12	242 06
Birczy	1604 61	977 39	35294 35	3483 .	5075 .	36886 35	740 99	354 82	36 89
Bełzie	601 15	116 19	8506 80	148 32	1455 .	9813 48	404 19	108 98	125 25
Bóbrce	728 67	634 66	20590 98	2402 58	3335 84	21524 24	236 48	. .	489 04
Bochni	948 51	259 07	20833 04	1014 63	2707 .	22525 41	789 30	. .	44 05
Bołszowcach	335 44	20 12	3906 50	105 .	100 .	3901 50	242 72	316 63	77 34
Brody Cred. Ver.	3077 81	. .	27649 24	3939 .	8305 .	32015 24	. .	. .	105 19
Busku	766 04	. .	10730 02	668 59	752 35	10813 78	1101 98	304 21	227 09
Cieszanowie	1428 52	. .	44118 91	1226 73	3059 97	45952 15	157 43	391 55	2582 05
Dąbrowie	4797 30	6134 93	203480 65	1337 84	6517 .	208659 81	618 90	17916 61	1043 91
Delatynie	4611 72	327 10	26853 17	743 32	1013 26	27123 11	2355 79	2625 14	2037 86
Dobromilu	617 67	54 68	8267 79	255 48	365 .	8377 31	174 10	91 44	917 36
Drohobyczu	. .	742 67	77306 26	11695 75	15099 20	80709 71	1170 55	3848 13	427 44
Glinianach	8971 60	870 .	122475 48	5180 96	8376 64	125671 16	1189 74	408 80	470 10
Gorlicach	. .	12880 06	190762 04	46156 41	44664 66	189270 29	2166 96	40014 45	1045 38
Jarosławiu	5580 18	1872 30	82057 15	5695 63	7940 .	84301 52	1101 67	135 27	1640 75
Jaryczowie	23 58	116 20	2041 44	14 90	50 .	2076 54	165 01	. .	8 81
Jaworowie	40 .	4 53	. .	305 .	2225 .	1920 .	66 37	. .	397 38
Jordanowie	605 73	. .	5450 15	12 51	1020 .	6952 64	181 41	25 60	969 85
Kańczudze	496 81	71 38	5004 14	105 .	1745 .	6644 14	290 56	18 57	657 32
Kolbuszowéj	502 19	205 99	9348 21	1085 .	1135 .	9398 21	278 68	124 15	32 49
Krakowcu	436 65	329 71	5451 75	292 95	1000 .	6158 .	311 58	396 05	28 08
Krościenku	354 80	10 62	4432 .	314 50	472 .	4589 50	306 45	58 02	285 59
Krynicy	263 10	8 74	. .	. .	3441 .	3441 .	210 09	. .	628 85
Kulikowie	540 92	241 54	9495 42	1405 60	2087 .	10176 82	523 55	184 86	304 34
Limanowéj	2099 81	1074 25	81317 07	3676 91	7316 79	84956 95	623 96	74 03	30 77
Lwów, Tow. zal.	13217 95	389 84	521165 73	113075 60	130563 92	538654 05	8718 65	24976 87	1430 31
„ wz. kredytu	694 18	. .	26969 90	4797 05	7355 .	29527 85	1178 23	882 41	335 24
„ urzęd. pocz.	1838 39	5 30	30995 86	3292 17	5362 84	33066 53	795 22	158 46	197 78
Łańcucie	4459 44	7632 33	173542 89	3032 66	8995 .	179505 23	696 68	7454 09	1625 15
Makowie	3495 78	133 56	40376 27	2218 74	2869 74	41027 27	582 64	610 09	448 10
Mariampolu	241 92	460 42	9377 .	525 .	630 .	9482 .	130 36	197 80	51 08
Mielcu	2407 03	2120 11	53260 94	1153 35	2010 .	54117 59	393 85	3454 70	1567 14
Milówce	539 12	6 59	17448 30	2791 41	2456 .	17212 89	184 47	15 74	414 24
Mościskach	. .	787 87	55302 96	3957 19	5792 .	57147 77	429 .	652 10	501 55
Nowym Sączu	4583 10	1104 59	132422 88	25579 05	39834 .	146677 83	1893 90	808 25	922 55
Oświęcimie	854 19	943 38	16799 .	2441 .	3319 .	17677 .	190 58	737 53	618 70
Pilźnie	942 26	33 36	16673 .	612 .	2047 .	18108 .	777 98	. .	163 52
Przemyślu	9021 22	3442 29	218242 91	50219 60	55370 .	223393 31	551 75	2721 06	373 49
Radłowie	164 75	20 69	1035 .	. .	2785 .	3820 .	263 47	. .	17 67
Radziechowie	1407 63	1530 85	58772 43	2953 80	6543 .	62361 63	724 53	44 69	1418 77
Rozdole	453 10	1163 33	26427 79	1184 .	966 .	26209 79	577 81	73 84	296 36
Rudkach	2993 05	. .	32909 95	1193 92	2613 .	34329 03	510 63	1146 70	818 69
Sieniawie	2682 62	497 29	17890 82	1594 99	2370 .	18665 83	2088 81	785 21	304 93
Skałacie	280 54	409 55	4348 87	58 55	. .	4290 32	612 30	90 15	157 71
Stanisławowie	12327 66	. .	400039 87	66347 59	60295 01	393987 42	. .	. .	7935 62
Stryju	1412 51	184 95	26284 54	2466 35	5535 .	29644 52	758 13	467 44	223 12
Wykotach	7 51	. .	22782 05	307 .	404 .	22879 05	557 16	436 11	70 55
Zbarażu	1750 02	929 91	35012 71	1050 16	575 .	34537 55	635 11	4356 23	773 41
Złoczowie	4403 63	508 34	56131 18	2887 54	7037 .	60280 64	1003 85	554 .	3716 72

organizacye, które starym a zdrowym wyssać mają soki, ale co jest, a jest zdrowém, wzmacniać i podnosić, oto zadanie nasze!

Więc też, chcąc rozwiązać zadanie o organizacyi kredytu dla ludu dziś, przynajmniéj w naszym kraju, nie mamy nic innego do czynienia, jak wzmacniać, ulepszać i organizować stowarzyszenia zaliczkowe — a Wydziału krajowego jedynym tu obowiązkiem i zadaniem przyjść w pomoc prywatnéj inicyatywie, zorganizować według jednolitego planu robotę i ująć w ręce pewnego rodzaju kuratoryą nad tymi instytucyami. To dawno należało było uczynić i to większą przyniosłoby było krajowi korzyść, niż cała dziś już poważna biblioteka spisanych, a niestety nieudałych projektów, któréj wzrost jedynie zawdzięczać będziemy coraz nowym, w ankietach i komisyach ułożonym samodzielnym pomysłom.

Stowarzyszenia spółdzielcze w Królestwie Polskiém.

Mimo usilnych starań gorliwych obywateli i ciągłych, a gorących próśb prasy warszawskiéj do rządu w sprawie zakładania nowych kas zaliczkowych, rząd rosyjski nie zezwolił dotychczas na żadne nowe stowarzyszenie spółdzielcze, a w swojéj niechęci do Królestwa, mimo tylekrotnych obiecanek w kierunku ulg i reform nie zawahał się odmownie załatwić długo wlekącą się, a przez wpływowe osobistości popiéraną sprawę założenia Towarzystwa ubezpieczeń dla Królestwa, motywując swoją odmowę, jak wiadomo, tym szlachetnym argumentem, że nie może zezwolić na instytucyą, którаby konkurencyą czyniła rossyjskim towarzystwom. To też z dziedziny ruchu stowarzyszeń w Królestwie nie mamy nic do zanotowania jak to, że istniejące towarzystwa rozwijają się należycie, jak to wynika z nadesłanych nam sprawozdań za r. 1880., z których czerpiemy poniższe daty.

I. Kasa pożyczkowa przemysłowców warszawskich. Ogólny stan rachunków z r. 1880. przedstawia się we wszystkich działach równie pomyślnie jak w latach dawniejszych (p. Związek nr. 10. z r. 1880.), a zwiększone obroty świadczą najlepiéj o rozwoju kasy. Zarząd, wierny pierwotnéj myśli założenia kasy, starał się szczególniej i w tym roku, aby instytucya ta, nie przestawała być dźwignią mniejszego przemysłu. Liczba pożyczek udzielonych wynosiła 4.602 w łącznéj sumie 3,995.457 rubli. Pod względem wysokości najwięcéj, bo 1374 udzielono od 200 do 500 rubli. Mimo czujności zarządu i osobnéj delegacyi, zwanéj kredytową, nie uchroniło się towarzystwo od dość znacznéj straty przeszło 10.000 rubli, które zostały odpisane z funduszu zarezerwowanego. Stopy procentowéj kasa w t. r. nie zmieniała, chociaż kilkakrotnie w ciągu r. 1880. brak gotowizny w Warszawie czuć się dawał. Zarząd jednak, wierny zasadzie niesienia w takich razach szczególnéj pomocy mniejszemu przemysłowi, stopy procentowéj nie podwyższył, i towarzystwo to w chwilach trudnych, było jednem z najtańszych źródeł kredytu w Warszawie. Zarząd kasy, uwzględniając nadzwyczajną drożyznę, panującą od niejakiego czasu w Warszawie, postanowił na ogólném zgromadzeniu Reprezentantów wyjednać dla całego składu urzędników (oprócz tantiemy zwykłéj) wyjątkowy zasiłek jednorazowy 10% od pobiéranych płac; gdy jednak termin zebrania zbyt był odległy, przeto zarząd wypłacił tę kwotę jako zaliczenie. Stan kasy pożyczkowéj z końcem r. 1880. był następujący. Liczba członków 5.340. Udziały wpłacone 313.964 r. Kapitał zasobowy (fundusz żelazny) 87.250 r. Kapitały obce (wkładki) 896.058 r. Pożyczki 1.200.594 r. Pobrane proc. 121.010 r. Czysty zysk 42.932 r. który rozdzielono w następujący sposób:

23.639 r. na dywidendę w stosunku 9%; 3.893 r. na dodatkowe wynagrodzenie dla urzędników, oraz zasiłek przezorności i pomocy dla pracujących w kasie; 9.000 r. na fundusz zarezerwowany i na pokrycie ewentualnych strat; 6.400 r. na fundusz zasobowy. Koszta administracyi wynosiły w tym roku 18.985 rubli.

II. Warszawskie Towarzystwo wzajemnego kredytu. Również i ta instytucya znacznie w r. 1880. wzmogła się. Z dniem 31. grudnia 1879. Towarzystwo liczyło

2268 członków z kap. poręczonym (90% p. „Związek“ nr. 10. z r. 1880.)	7,648.830 r.
z kapitałem obrotowym (10%)	849.870 r.
Razem . . .	8,498.700 r.

zaś z końcem grudnia 1880. było

2415 członków z kap. poręcz.	8,144.100 r.
„ obrotowym . . .	904.900 r.
Razem . . .	9.049.000 r.

Całkowity obrót w tym roku wynosił 54,577.995 rubli.

Udzielono pożyczek w ciągu roku w rozmaitych działach (weksle, otwarty kredyt, pożyczki na papiéry publiczne na towary i t. d.) łącznie 15,171.851 rubli. Straty wynosiły 4.353 r. Cyfra ta, w porównaniu z ogólną ilością skupionych weksli r. 9,837.102, wynosi zaledwie $^1/_2$ od tysiąca. Stopa pobiéranego procentu wynosiła $6^1/_2$% rocznie obok komissu $^1/_2$‰ od weksli z terminem 15-dniowym; 1‰ 1. miesięcznym; $^1/_4$% 2 miesięcznym — a następnie z dodatkiem za każdy przybywający miesiąc po $^1/_4$%. Przy pożyczkach na papiéry publiczne 8% i $7^1/_2$% rocznie.

Otrzymany w ciągu roku 1880. dochód brutto wynosił	269.077·36 r.
a po odtrąceniu procentów upłaconych . .	99.408·13 r.
pozostało . .	169.669·23 r.

Po strąceniu kosztów administracyi wynagrodzenia Rady i zarządu, odpisaniu strat itd. czysty zysk wynosi: 101.929 r., który rozdzielono w następujący sposób:

10% na fundusz zapasowy	10.193 r.
tantiema	4.032 r.
9% dywidenda	75.304 r.
Razem	89.529 r.
pozostała przewyżka	12.400 r.
Razem	101.929 r.

Z téj przewyżki udzielono 1.400 r. jako dodatkową gratyfikacyą dla urzędników, zaś 11.000 przeznaczono do funduszu zarezerwowanego.

W skutek tego funduszu zapasowy (żelazny)

wynosi	89.175 r.
zarezerwowany	86 061 r.
Razem	175.236 r.

Oba te fundusze wzrosły więc w porównaniu z r. 1879. o 30.000 rubli, a odnośnie do kapitału obrotowego przedstawiają przeszło $19\frac{1}{2}\%$.

Koszta administracyi wynosiły w tym roku 45.512 r., wynagrodzenie członków Rady i zarządu 16.600 rubli.

W sprawie nadzoru politycznego walnych Zgromadzeń stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

W skutek uwagi naszéj w „Związku" str. 70. z r. b. w sprawie udziału w zgromadzeniach naszych t. z. komisarzy rządowych, nadséła nam jedno stowarzyszenie wyraźne wezwanie c. k. starosty tego powiatu, aby mu doniesiono „stosownie (?) do istniejących ustaw, którego dnia i o któréj godzinie odbędzie się ogólne zgromadzenie członków Towarzystwa zaliczkowego w .....?" Stowarzyszenie pomienione, zapytuje nas tedy, co w obec tego miało uczynić? Chętnie na to odpowiadamy: Powołaniem się na istniejące ustawy.

W tym téż celu do uwag naszych w numerze poprzednim dodajemy co następuje: Ustawa o stowarzyszeniach z dnia 15. listop. 1869. Dz. p. p. 134. rzeczywiście wymaga w §. 15., aby o zgromadzeniach stowarzyszeń zawiadamiano władze, w §. 12. téj ustawy wskazane. Jednakowoż §. 2. téjże ustawy wyraźnie orzeka: „że ustawie téj nie podlegają stowarzyszenia dla interesów bankowych, kredytowych i t. d." Ta zatém ustawa wraz z §. 15. do nas zastosowania mieć nie może.

Gdybyśmy zaś chcieli szukać tu zastosowania ustawy o zgromadzeniach z 15. listop. 1867. Dz. p. p. 135. to spotykamy się z postanowieniem §. 2. téjże ustawy, który opiéwa:

„Wer eine Volksversammlung, oder überhaupt eine „allgemein zugängliche Versammlung, ohne Beschränkung „auf geladene Gäste, veranstalten will, muss diess wenig„stens 3 Tage vor der beabsichtigten Abhaltung, unter „Angabe des Zweckes, des Ortes und der Zeit der Ver„sammlung der Behörde schriftlich anzeigen".

Ponieważ na ogólne zebrania towarzystw zaliczkowych zgromadzają się tylko członkowie, i ci tylko wzywani, czyli zapraszani bywają, przeto i powyższy §. niema zastosowania do naszych stowarzyszeń, zawiadamianie władzy o zebraniu jest zatém zbytecznem, a władza niema prawa wysélać swego delegata.

Z przedstawienia więc powyższego wynika jasno, iż wzmiankowane powyżéj żądanie dotyczącego c. k. starosty było nielegalne i przeciw niemu dla zasady zastrzéc się wypadało.

Nie jest to wcale usuwaniem się z pod nadzoru publicznego, bo władza polityczna, jeśliby nadzorowała stowarzyszenia, to tylko pod względem policyjnym, a nie materyalnym.

Przypominamy zaś jeszcze raz, że dziś ingerencya ta, choć nielegalna, nie jest rzeczywiście dla nas niebezpieczną bo... „rząd sprzyja krajowi" — również wyrażamy przekonanie, na znajomości osoby oparte, że właśnie ten starosta, o którego w obecnym wypadku chodzi, całkiem pewnie tylko życzliwością dotyczące otoczyłby stowarzyszenie, ale ludzie i czasy zmieniają się!...

Dziś w Poznańskiém żądają, aby rozprawy odbywały się na zgromadzeniach polskich stowarzyszeń w języku niemieckim, bo pp. urzędnicy policyjni, nie umiejąc po polsku, nie mogliby zrozumieć dyskusyi! Jakby więc stowarzyszeniom poznańskim dziś było wygodnie, gdyby mogły się uwolnić od tego niemiłego uczestnictwa w zgromadzeniach organów policyjnych.

Więc na każdym punkcie praw naszych konstytucyjnych bronić, jest naszym obowiązkiem, choćby ze względu na możliwe następstwa w przyszłości.

Ruch stowarzyszeń.

Wydział Związku odbył dnia 19 b. m. posiedzenie, na którém obecni byli: Aleksandrowicz, dr. Zbyszewski, Żabicki — dr. Skałkowski. Ze strony Redakcyi: dr. Zgórski. Jeszcze w marcu b. r. udał się do Patronatu i Redaktora „Związku" pewien czeski Zakład z ofertą ulokowania w towarzystwach naszych znacznéj kwoty. Po przeprowadzeniu pisemnych rokowań, zaprosił tenże Zakład drów Skałkowskiego i Zgórskiego do Pragi, celem ostatecznego układu co do projektowanego stosunku kredytowego. Gdy p. Patron obecnie do Pragi pojechać nie może, udaje się tamże imieniem Związku dr. Alfred Zgórski, któremu szczegółowéj udzielono instrukcyi na posiedzeniu dnia 19. b. m. Szczegóły téj sprawy podamy do wiadomości ogólnéj, skoro przyjdzie do skutku. — Towarzystwo zaliczkowe w Cieszanowie przyjęto do Związku. — Towarzystwo zaliczkowe w Kolbuszowéj wydzielono na własne żądanie z okręgu Tarnowskiego i przydzielono do okręgu lustratora Rzeszów - Przemyśl.

Towarzystwo zaliczkowe w Białéj. Na walném zgromadzeniu dnia 24. z. m. wybrani zostali do Dyrekcyi: pp. Józef Szporek i Wincenty Kolonik, obok których pozostał i nadal w Dyrekcyi p. Frańciszek Wyspiański.

Egzekucye o podatek zarobkowy i u nas w Galicyi wdrażają władze skarbowe — pomimo wyraźnego brzmienia §. 4. ustawy z 27. grudnia 1880. Dz. p. p. 151, uwalniającego nas od tegoż podatku. Kiedyż władze raczą nauczyć się téj ośmio-paragrafowéj ustawy?!

Rewizya pruskiéj ustawy o spółkach zapisanych (stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych) z dnia 4. lipca 1868.

Już w roku 1876. wniósł Dr. Schulze Delitzsch w parlamencie niemieckim nowelę do ustawy o spółkach zapisanych z dnia 4. lipca 1868 r., mając na celu „większe prawne zabezpieczenie i ustalenie solidarnéj odpowiedzialności członków, tudzież jasne określenie kompetencyi tych stowarzyszeń.“ Na posiedzeniu atoli parlamentu niemieckiego w dniu 16. kwietnia r. 1877. oświadczył rząd, że reforma ustawy o spółkach wykonalną jest jedynie przy równoczesnéj rewizyi spokrewnionych ustaw, a mianowicie ustawodawstwa akcyjnego — i doradzał odroczenie wniosku dr. Schulzego z Delitzsch; w skutek czego też tenże cofnął projekt zastrzegając sobie, że go w najbliższym czasie powtórzy, gdyby rząd tę sprawę zwlekał.

Obrót rzeczy w parlamencie niemieckim w następnych latach nie pozwolił zająć się tą sprawą i dopiéro zapowiedziana w końcu zeszłego roku przez posła Mirbacha nowela, mająca na celu dopuszczenie w spółkach zapisanych także ograniczonéj odpowiedzialności członków pobudziła dr. Schulzego z Delitzsch, iż wypracował na nowo projekt do zmiany ustawy o spółkach zapisanych, który zamierza jeszcze w téj sesyi wnieść do niemieckiego parlamentu. Projekt ten datowany z 30. marca br. ma na celu liczniejsze i o wiele daléj sięgające zmiany ustawy o spółkach, niż nowela z r. 1876. — Poseł Mirbach [przywódzca agraryuszów] złożył także w parlamencie w ostatnich dniach swój projekt noweli do ustawy z 4. lipca 1868 r., a oprócz tego poseł Ackermann i spólnicy [z partyi konserwatywnéj] wystąpili w parlamencie z nowym wnioskiem, mającym na celu rewizyą rzeczonéj ustawy.

Sprawa ta jest i dla nas nie małéj wagi, bo nasza ustawa z 9. kwietnia 1873. jest tylko kopią pruskiéj ustawy z 4. lipca 1868. Skoro więc wnioski Schulzego Delitzsch wydadzą praktyczne owoce i jego projekty przy rewizyi ustawy uwzględnione zostaną — nie omieszkamy czytelników bliżéj z nimi zaznajomić. Na tém miejscu jedynie zaznaczamy, że dążeniem Schulzego jest: ograniczyć możność nadużywania firmy stowarzyszenia przez podszywanie się pod tę formę interesów, obcych zasadzie naszéj assocyacyi — a powtóre pragnie Delitzsch w zmienionéj ustawie zaostrzyć kontrolę w stowarzyszeniach, ograniczyć możność przekraczania statutu i działania na szkodę stowarzyszenia, przez ich zarządy.

Bilanse stowarzyszeń zarobkowych za rok 1880.

Biała. Towarzystwo zaliczkowe, stow. zarejestr. z nieograniczoną poręką. Rachunek strat i zysków. Straty. Procenta wypłacone 2475·11; procenta przeprowadzone 2531·15; procenta naprzód pobrane 206·81; koszta administracyi 1989·99; 10% zużycia ruchomości 97·63; zysk 444·21. Razem 7744·90. Zyski. Procenta pobrane 4515·69; procenta nadpłacone 142·47; procenta od pożyczek hipotecznych 2043·47; proc. od poż. wekslowych 687·33; saldo zysku 76·58; należyt. różne 280·36. Razem 7744·90. Bilans Stan czynny. Pożyczki na skrypta i weksle 40.672·76; procenta i prowizye 2730·80; inwentarz, koszta założenia itd. 878·74; lokacye i depozyta 315·57; efekta 288·—; procenta nadpłacone 142·47; zaliczki procesowe 1100·20; drobne należytości 280·36; gotówka 888·51. Razem 47.297·41. Stan bierny. Fundusz rezerwowy 1536·04; fundusz zabezpieczenia 683·50; udziały członków 10.102·68; wkładki oszczędności 28.574·57; wierzyciele 5650·—; procenta z góry pobrane 206·81; fundusz podatkowy 99·60; zysk 444·21. Razem 47.297·41.

Tyśmienica. Kasa zaliczkowa „Wiara“, stow. zar. z neogran. por. Rachunek zysków i strat. Zyski. Procenta przeniesione z r. 1879. 365·65; reszta pozostała z zysków 84·70; procenta pobrane 4287·66; proc. zaległe 861·98; procenta naprzód zapłacone 63·61. Razem 5663·60. Straty. Procenta do wkładek oszcz. 1069·51; proc. wierzycielom 1171·11; procenta naprzód pobrane 355·34; 15% umorzenia kosztów inwentarza 25·30; 6% od kapitału funduszu rezerwowego 165·24; podatki i należytości prawne 341·22; koszta zarządu 1320·22; czysty zysk 1215·66. Razem 5663·60. Bilans. Stan czynny. Gotówka 585·25; pożyczki 43.266·23; inwentarz 144·32; procenta zaległe 4973·56; procenta naprzód zapłacone 63·61; zaliczki na koszta procesowe 1369·41. Razem 50.402·38. Stan bierny. Udziały wpłacone 17.309·33; fundusz rezerwowy 2961·51; wkładki oszczędności 14.474·72; wierzyciele 14.085·82; odsetki naprzód pobrane 355·34; czysty zysk 1215·66. Razem 50.402·38. Ogólny obrót kasowy 93.683·86. Liczba członków 502.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski. Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.